

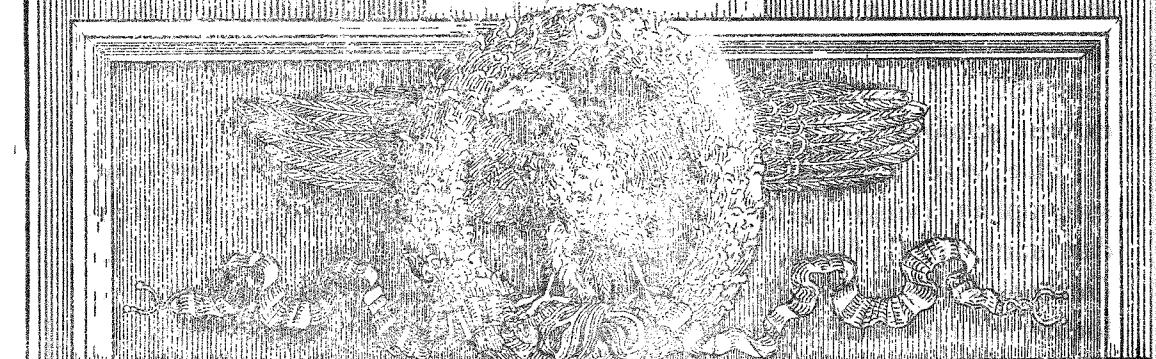
ALMA ROMA

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Per.
Lat
011

C. DEL VECCHIO.

SINGULIS MENSIBUS EDITUR TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

Nuperrime prodiit

JOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addendae erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteris nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venumdantur eiusdem auctoris Mileiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

Fridianus - Francisculi prandium.

Singulae pretio italic. libell. 2.

Supersunt quoque nonnulla exemplaria operis, cui titulus:

PARVUM ANTIBARBARUM

Ven. lib. 8.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **ALMAE ROMAE collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 450 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 900, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Ann. XX

Romae, Mense Novembri MCMXXXIII

Fasc. XI

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis an. MCMXXXIII est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; *ante solendum rectoque tramite mittendum* ad Iosephum Fornari doctorem, *Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96*.

DE HODIERNAE VITAE RATIONE RENOVANDA

MEDITATIONES¹

II.

Mystica Antenna.

Clausus in cubiculo sedeo meditabundus; circum ephemerides, novissimi libri, amicorum et vel ignotorum epistulae me saepiunt, efflagitant ut quam citissime expediantur, animum paene fatigant; paullo longius, e loculamentis, vetustiores ac vetustissimi libri lamentari videntur ut si derelicti iacerent, mensualibus, hebdomadariis, diurnalibus posthabiti, quamvis immerito. Ne cuiquam iniuriam faciam, accedo ad apparatus radiophonicum atque experior hinc illinc quaeritans undas e variis successive Italiae urbibus, ex Austria, e Germania, ex Hispania, ex Anglia, e Laponia, e Sinis, ex utraque America, e proxima, remotaque Africa... Musici concentus, choreae, orationes politicae et sacrae, gynica certamina, commerciorum nuntii, gaudia ac luctus, amores et odia, preces et improperia, sacra atque profana undique me auribus adstantem percellunt, qui tan-

dem fatigatus, clauso apparatu, recedo ac mecum ipse cogito.

Mirum sane instrumentum quo tam multas, tam varias, tam diversas, tam dissitas voces immotus ipse meo in conclavi undique collectas percipere possim; stat antenna super tectum, vibrat, resonat: amicus nuper me docuit et sine antenna apparatus nunc esse inventos; non tamen plane sine antenna, sed maxime deminuta, ut quandoque vix aut ne vix quidem eadam appareat exterius.

Sed nonne et ego antenna? nonne ego multo magis implexa, perfecta atque mira? Ita enim natus sum ut non possim hominemque rerumque vocibus non percelli atque excitari; si hac mea cella egrediar ac per urbis vias solus vager, num solus ero? Si relicta urbe agros petam, silvas, rivos, montes excelsos, num ero solus? Nonne centies centena vocum millia animum commovebunt meum? Si solitudinem quaeritans noctem amavero, noctuque extra urbem, procul a meis, ab amicis, ab adversariis, a notis, ab ignotis aufugero, nonne nox ipsa, me alloquetur? Nonne canum latratus, luscinae cantus suavisimus, columbae gemitus, noctuae ululatus implumbibus insidiantis hirundinum pullis? Nonne mites in caelo stellae sereno; nonne pallida luna per aequora navigans caeli?

¹ Cfr. sup. fasc. mens. Augusti et Septembri.

En itaque, mira quaedam *antenna* ego sum, ita natus atque conditus, ut non possum cum iis quae circumstant non esse coniunctus; hanc ultra coniunctionem quid fingi potest? Forte mors una.

Coniunctio autem prima atque relatio haec est, ut omnia ego percipiam haec atque intellegam; prius extrinsecus et quasi cortice tenus, ut cum luce, sonibus, vocibus, odoribus rerum percussor; quod cum brutis quoque animantibus fere commune habeo; tum penitus quoque descendens aut, si malis, altius consendens, naturam ipsam quaero rerum et causas. Id enim expertus sum vel a puero, ut quum aliquid sensus meos excitet, excitetur in memet animus ipse ardorque pervestigandae rationis (etiam *causam* dicunt, nec modo nostra interest alteram ab altera pressius distinguere) qua excitatus sim; ex ea igitur corporis animique mei commotione, quam *subiectivam* appellant, *objectionem* quaero, magnoque afficiar gaudio si quando invenerim. Non enim omnes per vestigationes meae felicem sortiuntur effectum, immo plerumque causa, quam videor perspexisse, me fugit; tamen animo non deficio; fieri enim potest ut quod quaero, id prope iam iam sit; itaque redeo cautus atque tenax ad experimenta et meditationes. Quid autem quaero? Obiectum, quod appellant, rem uti est, uti nata est ipsa ad memet percellendum atque excitandum, nec me unum sed quotquot homines sunt. Quum enim Marconius noster favillam undamque radii perceperat, nos docuit quae ratione et ipsi percipere possimus, nosque opportunis donavit apparatibus tam miris, ut vere Dei donum et ipse et nos grati recepisse aestimemus.

Evidem non ignoro novis extitisse diebus, qui hanc nostram rerumque naturam foede pervertentes, docerent hominem tantis tamque multis licet excitatum vocibus, detegere et cognoscere nihilominus nunquam posse res hominesque unde

manaverint aut quid sint; hominem non posse nisi phaenomena attingere, nihil nisi sua unius sensa, nihil nisi suam ipsius *ideam*. Eloquar? Atque tamen iidem rebus utuntur: charta, atramento, vestibus, cibis, hac radiophonica machina, prout ab aliis hominibus sibi apparantur et exhibentur; et tamen iidem commercia cum hominibus fovent, vocem nostram sese audire fatentur, conviciis respondent si quis de eorum somniis dubitaverit; exprobrant sartorem, si vestis forte non cadat ad unguem, pretiumque recusant ni prius vitia correxerit, vecturas publicas adhibent, iubentes aurigam aut etiam *autistam*,¹ quo duci cupiant; cavent ne, dato signo, frequentiores in urbe transgrediantur vias. Quibus manifesto ostendunt sese aliud docere, aliud autem agere; aliam profiteri philosophiam, aliam vero plane agere vitam....

Redeo ad apparatum radiophonicum, exterior, quaerito hanc illam stationem ut indicat aptus prospectus apparatu ab artifice adiectus; en percipio Viennam, Budapestum, Londinum, Matritum, Tokium, alias aliasque stationes; ab apparatu ad libros accedo: mihi obviam veniunt Plato, Aquinas, Iustinianus, Cicero, Vico, Dantes alii atque alii permulti; omnes intimo animi gaudio excipio, interrogo; subrident; monent ne commovear novissimis deliramentis; hominis ingenium esse prope divinum non quod quidquam creare, non quod nihil possit nisi se ipsum cognoscere, sed quod multo perfectius possit quam antenna radii voces undique recipere, percipere, intelligere, ut ex iis quae tanta copia per orbem diffusa bona contemplatur consendat altius gestiens ad Eum, qui est.

SYLVIA ROMANI.

¹ *Autistam* dicunt, nec sine elegantia quadam, qui automobile dirigit; *automobile* autem dicimus vehiculum quod sese ipsum movere videtur; movetur autem combusto benzino. - *Autocurrum* dixerim, ni latine proprius *autessendum*, qui mercibus vehendis sit aptus currus, et eadem ratione vehatur: itaque *autistam* utriusque convenire censeo.

DE LATINI SERMONIS ELEGANTIA²

De quibusdam adverbii eleganter convertendis.

A) - Regulae generales

I. - Nonnulla adverbia linguae vernaculae latine substantivo haud invenuste redduntur;³ v. g.:

Marcellus *insidiis* (= insidiose) interfectus est (Cic., Att. XIII, 10).

Ne palma detur cuiquam artifici *iniuria* (= iniuste).

Nonne emori *per virtutem* (= fortiter) praestat, quam vitam miseram atque dishonestam *per dedecus* (= turpiter) amittere? (SALL., Cat. 20, 9).

Praetores *merito* (= convenienter) ac *iure* (= iuste) laudantur (Cic., Cat. III, 6).

II. - Pro adverbio adiectivum aut participium usurpamus, quem statum vel animum agentis attendimus, potius quam ipsam actionem;⁴ v. g.:

¹ Cfr. fasc. sup.

² a) Idecirco substantivum usurpat, quia non raro adverbium deficit; v. g.: Fabellas latinas *ad verbum* de Graecis expressas legunt (Cic., De Fin. 1, 2).

b) Duo substantiva unius adverbii locum tenere possunt; v. g.: *Ratione* et *via* (= distribuite), ordinatio et methodice).

c) Substantivum sic adverbii vim habet, ut saepe cum adverbio coniungatur; v. g.: *Recte* atque *ordine*. - *Praeclare* et *loco*.

³ Latine adverbium substantivo fere non apponitur, nisi

a) aut substantivum verbo oritur aut certe verbi notionem continet; v. g.: Ego ille pacis *semper laudator*, *semper auctor* (Cic.). — *Minime* largitor dux (T. L. VI, 2, 12).

b) Aut substantivum rem indicat quae gradus admittit; v. g.: Filium Persea, *puerum admodum*, mittit (T. L. XXXI, 28, 5. — Rusticanus vir, sed *plane vir* (Cic., Tusc. II, 22, 53). — *Paene miles* (Cic.).

c) aut designatur quoties quis quodam munere functus sit; v. g.: Cum eo *quartum consule* miles profectus sum (Cic., De Sen. 5, 10). — Flaminius *consul iterum* (Cic., Div. 35).

Illi haud *timidi* resistunt (SALL., Cat. 60, 3).

Laetus moriar.

Mortem venientem nemo *hilaris* excipit, nisi qui se ad illam diu composuerunt (SEN., Ep. 30, 12).

Laeti et *agentes* gratias pareamus (Cic., Tusc. I, 49, 118).

Nemo fere saltat *sobrius* (Cic., Mur. 6, 13).

Natura ipsa de immortalitate animi *tacita* iudicat (Cic.).

Item, quando exprimenda sunt actionis vis, *ordo*, *tempus* aut *locus*; ⁵ v. g.:

d) aut adverbium velut adiective sumitur; v. g.: Omnes *undique parricidae* (SALL., Cat. 14, 3).

N.B. - Ne adverbium substantivo adnectatur, Latini saepe participium addunt aut propositionem relativam; v. g.: Videsne montes procul *sitos*? — Homines qui nunc sunt.

¹ a) Non saepe in adiectivum « nullus » migrat; v. g.: Rempublicam iamdiu *nullam* (= non) habemus (Cic.). — Misericordia, quae tibi *nulla* debetur (Cic.). — Philotimus *nullus* venit (Cic., Att. XI, 24, 4).

b) Adverbium intensivum, ut aiunt, cum comitate adiectivo aut participio saepe affertur adiectivo cognatae significationis; v. g.: *Gratus acceptusque* (= valde acceptus) (Cic.). — *Inimicus* atque *infestus* (= valde infestus) (Cic.). — *Insuperatum* et *necopinatum* (= omnino insuperatum) malum (Cic.). — *Falsa* et *inanis* spes. — *Dixitiam* et *formae gloria fluxa* atque *fragilis* est (SALL.).

c) Pro adverbis quantitatis cum genitivo rei totius, frequentius usurpant adiectiva eis respondentia, quum potius rei amplitudo designatur, quam copia; v. g.: *Quanta ignorantia* (= quantum ignorantiae) inest animis! — *Tanta doctrina* — *Tantillus* labor — *Nultus* ardor — *Minimus* comatus — *Exigua* gloria — *Aliqua* virtus — *Minor* fama — *Magna* celebritas — *Major* constantia — *Maxima* pietas — *Nimia* pigritia.

N.B. - 1) Quum designare numerum intendimus, usurpantur alia adiectiva pluralis numeri; v. g.; *Quam multi homines* laetabuntur! — *Quot dies* erimus in Tusculano? — *Tot testes* — *Totidem libri* — *Tam pauci* flores — *Nulli* milites — *Paucissimae* leges — *Pauca* carmina — *Aliquot* nummi — *Multae* sententiae — *Plures* aces — etc..

2) Potest etiam utrumque simul designari, et adiungi praeterea gradus qualitatis, expressae per adiectivum; v. g.: *Civilis* quaedam ratio est, quae *multis* et *magnis* ex rebus constat (Cic., De Inv. 1,

- Homines qui se *totos* (vis) tradiderunt voluptatibus.

In operibus, in agmine atque ad vigilias *multus* (vis) adesse (SALL., *Jug.*, 96, 3). - Ferte *citi* (vis) flamas (VERG.).

Pisistratus *primus* (ordo) Homeri libros confusos antea sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus (CIC., *De orat.* III, 34, 137).

Duobus summis oratoribus, Crasso et Antonio, L. Philippus *proximus* (ordo) accedebat (CIC., *Brut.* 47, 173).

Vespertinus (tempus) pete tectum (HOR.).

Seruus (tempus) in caelum redeas (HOR., *Od.* I, 2).

Diversi (locus) consules discedunt (TIT. LIV.).

Praesens (locus) gratulari (= coram, in praesentia) (CIC., *Fam.* XV, 14).

Telum *medium* (locus) accensum (TIT. LIV.).

Aversam (locus) adoruntur aciem (TIT. LIV.).

Quarta est urbs, quae, quia *postrema* (ordo) aedificata est, Neapolis nominatur.

Vos exemplaria graeca *nocturna* (tempus) versate manu, versate *diurna* (tempus) (HOR., *De arte poetic.*).

Sublimis (locus) abiit.¹

III. Quaedam adverbia linguae vernaculae latine pronomine exprimuntur, comitante aut non comitante praepositione; v. g.:

Per se (= ultro) fatentur (TIT. LIV.).

Praeclara quaedam (= vere) virtus.

Iovis soror eademque (= simulque) coniux.

5). - Pompeius propagatione vitae *quot*, *quantas*, *quam incredibiles* hausit calamitates! (CIC., *Tusc.* 1, 35). - *Tot et tantae et tam graves* civitates, tota denique Sicilia (CIC., *Verr.* II, 5).

¹ Poëtas maxime iuvat adiectivum pro adverbio usurpare. Quos sobrios in soluta oratione imiteris velim - Sic, v. g., dices: *Cupide*, *avide*, *studiose* aliquid facio.

IV. - Adverbia quae verbum comitantur latine eleganter altero verbo redduntur. Tunc

¹ aut ab eo prius verbum regitur; ⁴ v. g.:

Admirari soleo (= admiror saepe) gravitate et iustitiam et sapientiam Caesaris (CIC., *Fam.* VI, 6, 10).

Caesar *maturat* ab urbe *proficiisci* (= cito proficiscitur) (CAES., *De bel. gal.* I, 7).

Quod *timere desino* (= non iam timeo) (CIC., *Pro Deiot.* 2, 4).

Ego te commendare *non desisto* (= semper commendō) (CIC., *Fam.* VII, 7, 1).

² aut duo verba sunt synonyma; ² v. g.:

Divellere ac distrahere (= violenter distrahere) (CIC., *Planc.* 42, 102).

Aliiquid *cernere et videre* (= distinete videre) (CIC., *De Or.* III, 4, 161).

Regem *spoliatum expilatumque* (CIC., *Verr.* II, 4, 27, 63).

Orare atque obsecrare (= instantius orare) (CIC., *Verr.* II, 2, 17, 42).

Cupere et optare (= multum cupere) (CIC., *Phil.* XIV, 1, 2).

Debitosiam mortidestinatosque (= certo destinatos) (TIT. LIV., XIV, 25, 3).

V. - Vei integra propositio locum tenere potest adverbii; v. g.:

Quod ni ita se haberet (= alioqui), nec iustitiae ullus est, nec bonitati locus (CIC.).

¹ Negatio comitatur saepe verbum, quod sic adverbii locum tenet; v. g.: *Non intermitto* (= semper) - *Non noto* (= libenter).

² a) Tunc hisce verbis exprimuntur et actio et gradus, ut ita dicam, actionis.

b) Hic synonymorum usus non solum valet pro verbis adverbiorum vices gerentibus, sed est regula generalis. Nam synonymia est una e genuinis linguae latinae proprietatis. Synonymia enim stilo Latinorum confert aliquando quidem perspicuitatem et vim magis expressam, saepe vero numerum, copiam et maiestatem, tum in singulis propositionibus, tum praesertim in periodis.

Dum haec geruntur (= interea), La-bienum Treveri adoriri parabant (CAES.).

Quo facto (= postea) - *His rebus gestis* (= postea).

B) - Regulae speciales

I. - In initio sententiae, « *neque* (*nec*) » fere usurpatur pro « *non* » ante « *vero*, *autem*, *tamen*, *enim*, *igitur* »; v. g.:

Neque vero mihi quidquam praestabilius videtur (CIC., *De orat.* 1, 8).

Neque tamen Catilinae furor minuebatur (SALL., *Cat.* 24).

Neque enim fas esse arbitror quidquam me rogantem abs te non impetrare (CIC., *Fam.* V, 12).

Nec vero illum commotum esse vidi (CIC., *Phil.* I, 4).

II. - Pro « *non* » usurpant:

¹ ad negationem augendam, « *mi-*
nime, ¹ *nequaquam*, *ncutiquam*, *haud-*
quaquam », ² et, cum verbis tantum
« *nihil* »; v. g.:

Iis qui in provinciis sunt *minime* placet (CIC., *Leg.* 3, 8).

Nequaquam ista amicitia est (CIC., *Fin.* 1).

Cui te socium *neutiquam* puto esse oportere (CIC., *Att.* IX, 10).

Haudquaquam id est difficile Crasso (CIC., *De orat.* 2, 33).

Hoc tamen opus in apertum ut proferas, *nihil* postulo (CIC., *Parad.* I, 1).

Beneficio isto legis *nihil* utitur (CIC., *De Leg. agr.* 2, 23).

Demosthenes *nihil* Lysiae subtilitate cedit (CIC., *Orat.* 31, 110).

¹ « *Minime* » inquit TURSELLINUS non penitus negat, si vim eius propriam speces; v. g.: Mihi placebat maxime vel *minime* displicebat (CIC., *Brut.* 57).

² Item « *haud sane* »; v. g.: Rem *haud sane* difficilem admirari videmini (CIC., *Sen.*, 2). - *Haud erat sane* quod quisquam ratione ac doctrina requireret (CIC., *Tusc.*, 3).

² ad negationem mitigandam, « *mi-*
nus » vel « *parum* »; v. g.:

Nonnunquam quae praedicta sunt *mi-*
nus eveniunt (CIC., *Dio.*, I, 14).

Minus recte dicere, *minus* recte sese gerere.

Si *minus* necari, custodiri oportebat (CIC., *Verr. de supp.*, 27).

Quaeram ex te ea quae *parum* accepi (CIC., *De Nat. deor.* 3, I).

III. - Cum verbis:

¹ loco « *parum* » dicunt « *non mul-*
tum », ¹ « *non magnopere* »; v. g.:

Hoc *non multum* curo.

Quorsum recidat responsum tuum *non* *magnopere laboro* (CIC., *Pro Rosc. Com.*, 15).

² « *multum* » vel « *non minimum* »
vel « *non mediocriter* », pro « *non parum* »,
« *haud parum* »; v. g.:

Nos cum *multum* litterae, tum *non* *minimum* idus quoque martiae consolantur (CIC., *Ad Attic.* XIV, 13, 3).

Id vero *non mediocriter* pertimesco (CIC., *Ad Quint.* I, 2).

³ « *quam non multum* », vel « *quam* *nihil* », vel « *quam non* » pro « *quam* *parum* »; v. g.:

Quam hoc non curo (CIC.).

⁴ « *adeo non* » pro « *tam parum* »;
v. g.:

Quorum (= scelerum) *adeo* Syllam *non* paenitet, ut et facta in gloria numeret (SALL.).

IV. - *Qui* pro *quomodo* usitatum est plerumque in interrogative; v. g.:

Qui fit ut ego nesciam? (CIC., *Fin.* 2, 4).

Sed nos deum, nisi sempiternum, intelligere *qui* possumus? (CIC., *Natur. deor.* I, 10).

Quaero, *qui* Milo scire potuerit (CIC., *Mil.*, 17).

¹ Dicunt « *non multum* abest quin » vel « *paullum* abest quin ».

V. - «*Bene*» praeter vulgarem usum, saepe auget et pro «*valde*»; ponitur v. g.:

Bene mane haec scripsi (Cic., *Att.* XIV, 13).

Bene ante lucem (Cic., *Orat.* 2, 64).

Quos aut imberbes aut *bene* barbatos videtis (Cic., *Cat.*, II, 10).

Adolescens non minus *bene* nummatus. quam *bene* capillatus (Cic., *De leg. Agrar.* 2, 22).

Bene iratus - Oratio *bene longa* - *Bene magna caterva*.

Auctores *bene* multi.

VI. - In enumerationibus, non usurpan- tur numeralia *primum*,¹ *secundo*, *tertio* ... etc..., nisi strictus sit numerorum ordo

1º) In tripartita enumeratione rerum, saepe usurpatur *primum*, *tum*, *post* vel *deinde*;² v. g.:

Primum igitur est de honesto, *tum* de utili, *post* de comparatione eorum disserendum (Cic., *Off.* I, 3).

Quae *primum* bene parta sit, *tum* quam plurimis se utilem praebeat, *deinde*

¹ a) *Primum* et *primo* hoc ferme differunt, quod *primum* ad ordinem rerum pertinet; *primo* ad tempus. Aliquando tamen *primum* de tempore dicitur *tum* apud Ciceronem, *tum* vero praelestum apud alios (TURSELLINI, p. 122).

b) *Primum* saepe adsciscit 1º) *deinde*; v. g.: *Primum* ut monitione acerbitate, *deinde* ut obiurgatio contumelia caret (Cic., *Am.* 24); 2º) vel *post*; v. g.: *Primum* redditus intercesserat in gratiam per Pompeium: *post* autem Caesaris, ut illum defendere, mira contentio est consecuta (Cic., *Fam.* I, 9); 3º) vel *postea*; v. g.: Ego incolumitatem civium *primum*, et *postea* dignitatem consulebam (Cic., *Phil.* II, 15); 4º) vel *tum*; v. g.: Te valere tua causa *primum* volo, *tum* mea (Cic., *Fam.* XVI, 3).

NB. - Adverbio *primo* itidem respondet *deinde* aut *post*.

² Alias *primum*, *deinde*, *tum*, vel *postremo*; v. g.; *Primum* mihi videtur de genere belli, *deinde* de magnitudine, *tum* de imperatore diligendo esse dicendum (Cic.).

NB. - Aliquando tertio loco ponitur *ad extremum*; aliquando *postea*; aliquando *tertium est* vel *accedit*, vel aliquid simile (Cf. TURSELLINI, *De particulis latinae orationis*).

augeatur ratione, diligentia, parsimonia (Cic., *Off.* I, 26).

2º) In quadripartita autem divisione saepe adhibentur *primum*, *deinde*, *tum*, *postremo*; v. g.:

Primum ut te tanto intervallo viderem; *deinde* ut tibi possem praesens gratulari; *tum* ut quibus de rebus vellemus inter nos communicaremus; *postremo* ut amicitia nostra confirmaretur vehementius (Cic., *Fam.*, XV, 14).

3º) Enumerationes vero longiores solent esse liberiiores.¹

VII. - Adverbio «*fortasse*» eleganter substituunt «*haud scio an*,² *nescio an*», et, si negatio sequatur «*haud scio (nescio) an non, an nemo, an nullus, an nihil, an musquam, an nunquam*»,³ v. g.:

¹ a) Interdum etiam *primum* omittitur, et pro *postremo* subiicitur *tum ad extremum* (Cf. TURSELLINI).
b) «Ceterum in partitionibus quatuor, quinque et plurimum membrorum nimis solent esse infinitae harum particularum combinationes, nec certa ratio assignari posse videtur. Modo enim eadem particula iterum ac saepius sola repetitur, modo aliis interse- ritur, modo omittitur; quae sunt aurum sensu judi- canda» (TURSELLINI).

² «*Haud scio an*» usurpatur pro *fortasse*, quum verecunde aliquid, quod dubium esse posset, affirmare volumus; v. g.: Vir sapientissimus atque *haud scio an* omnium praestantissimus (Cic., *De Nat. deor.* 2, 4).

NB. - «*Haud scio an*» aliquando usurpatur pro *fortasse non*; v. g.: *Haud scio an* satis sit eum qui lassicerit iniuriae paenitere (Cic., *De Off.* I, 11).

³ Verbum «*dico*» usurpatur in latino sermone, *haud secus ac in vernacula lingua*, pro adverbio «*scilicet*» aut huiusmodi. Substantivum sequens ester- tur casu praecedentis; v. g.: *Quid est dulciss otio litterar? is dico litteris*, quibus infinitatem rerum co- gnoscimus (Cic., *Tusc.* V, 36, 105). Quam hesternus dies *nobis*, *consularibus* dico, turpis illuxit! (Cic.).

NB. - a) Attamen, si substantivum praecedens efferatur nominativo, consequens accusativo efferendum est; v. g.: Summi oratores, Antonius dico et Crassum.

b) Pro «*dico*» usurpari etiam potest «*id est, hoc est*»; v. g.: Comitibus tuis, *id est* scelerum adiu- toribus, faves. - Ligatus cum decem leopardis, *hoc est* militibus qui me custodiunt (S. HIERON., *De Viris illust.*, vol. 2).

Est id magnum atque *haud scio an* maximum (Cic., *Fam.* IX, 15).

Eloquentia quidem *nescio an* habuisset parem *neminem* (Cic., *Brut.* 33, 126).

Qua (= amicitia) quidem *haud scio an*,

excepta sapientia, *nihil* melius homini sit a diis immortalibus datum (Cic., *De Am.* 6, 20).

(*Ad proximum numerum*).
S. Leonardi in Helvetia.

I. Jss.

"ALMAE ROMAE" SOCIVS ALTER MAXIMO AUREI NUMISMATIS PRAEMIO HOC ANNO ORNATUS

Doct. Ignatius Andreetta, tarvisinus pro- fessor, nunc Barii in schola technica nautica, hic est, qui in poëtico certamine quod inter nationes indixerat *Académie des jeux flori- montains de Chambéry*, super argumento *Le Christ au Mont-Blanc*, carmen alcaicum ce- cinit, quod sequitur.

Viro clarissimo ex animo gratulamur, et amplissimas gratias referimus quod in nostris paginis carmen ipsum edendum tradiderit.

*Rex Christe, celsus en habitas iugo
Alpis superno, quo modo terminos
rerum in silentio videbis,
nos ita qui faciunt feroce...*

*Sursum locare, Pacifer, omnium
in corde nostrum: tunc Patriae solum
orbisque terrarum, virorum*

sic Paradisus erit, Redemptor!

*Illic in Alba gaudeo Te, Deus,
videre Rupe: Rex equidem esne Tu?
o Christe, de nobis triumpha!*

Plus Syrio rutilans, serenus

*rebus virisque nunc vigilas dies
noctesque duris: dum celer ut nigra*

*nubes homo transit per orbem
saepe viam lacrymis serendo...*

*Brevis diei quando laboribus
fessus quiescit et placidis levat
sic membra somnis, en cruenta,
insidias meditatur acres...*

*O nos videre celsa doce, Deus!
Nos altus Aether, omne vocat Tuum
mysterium ac Tui profundum
roboris, et bonitatis ardor.*

*O estne Amoris semita quae iuga
scandit per alta? Teque Viaticum
semper fero meum. Repentes
en populi pariterque scandunt.*

*Gravi et nitenti pervalidi in via
iuvant cadentes: Livor abest eis:
namque esse pauperes bonosque
Bethlea nos docuit Caverna.*

*Cur vero nimbis nunc video nigris
Te convolutum? Cur feras acriter*

*Te verberat turbo? Frementes
cur ululant Boreae per auras?*

*Quae vis ab imis concutit omnia
de monte labes praecipitat, nives
devolvit arboresque vellit,
tecta casae tegulisque nudat?*

*Caeca est quidem vis. Sed Tua Gratiae
sunt regna nobis: nos etenim Sacro
omnes redemisti Cruore
assidueque vocas, Redemptor!*

*Tuti procellas sic superant viri
et innocent se gravibus novant
laboribus vita, Tibique
multiplicant soboles, Creator.*

*Post vero belli fulmina maximi,
ubique luctus et rabies, dolis
et arma secreto parantur ...
O miseros! Niveo ac superno
nobis cupidam de solio impera
pacem: memento, Rex Dominantium,
et invidiae Europee in annos
consocia populos et Orbis.*

Tarvisii (in Italia) - Kal. Mart. MCMXXXIII

VETERA ET NOVA

De mulierum ambitione.

Cogitanti mihi quot quantaeque sint curae atque sollicitudines, quibus nostris hisce diebus foeminae ambitionem suam perseverantur, sponte in memoriam primo reddit crinum cultus, quem penes mulieres graecas floruisse scimus. Ipsae enim quum primum e cubili surrexisse, in secretum locum ad comarum leges exstructum sese recipiebant, ubi ancillarum ministerio capillos aqua plures collutos, summa cum diligentia purgabant pulvere ex ebeno aut coloribus, quibus pridie vesperi infecti erant. Deinde exquisitissimis unguentis suaviter olentibus crines deliniebantur, ex quibus praecipue notandum irinum, amaracinum, telinum, nardum, atque *παραθήναιον*, quod Athenarum proprium erat. Variorum autem colorum, quibus a graecis foemini coimas suffectas memoriae proditum est, fulvus acceptissimus fuisse videatur, crinibusque tinctis supercilia ex penicilli artificio perfecte respondebant.

Industriae pectinis etiam calamister accedebat, quo, inurebantur crines, qui in unum collecti quodam modo, apud Thebanas praesertim mulieres, in occipite aut in capitis vertice devinciebantur, ut mos

nostram usque ad aetatem viguit, donec nempe usus comas praecidendi capillosque ad masculinum prope habitum, ridicule plerumque, aptandi, invaluit. Quae quidem ratio capillos colligandi λαμπάδιον, id est parva lampas, dicebatur, cum lampadis forma, tum fulvo colore, quo contortae niterent comae.

Saepe etiam vittis sericis acu pictis, vel auro illusis crines colligebantur: latior lemniscus, auro plerumque ornatus, diadematis instar a summo capite ad imum occiput capillorum volumina complectebatur; quod interdum fiebat reticulis sive sericis, sive aureis filis contextis. Tanti autem apud matronas graecas crinium erat ornatus, ut nunquam in publicum prodire tonsis comis - (mulieres nostrae audiant!) - ausae sint, nisi graves lugerent calamitates, quibus patria premeretur. At ceteris posthabitis, quae ad patriam defendendam non pertinerent, nihil impediebat quomodo ipsae incredibili cura ac sollicitudine comis excolendis navarent operam.

Praeterea graecae foeminae et artem perfecte callebant corporis — faciei praesertim — via plane occultandi, et qua, capillis deficientibus, caput fictis comis perbelle decorarent. Ad venustatem corporis augendam, vultus rugas fuco et artificio complentes, spectatorum oculos decipiebant: tum genae ac labia purpureo suffusa pigmento nitebant; supercilia, uti diximus, crinium plerumque inficiebant colore, ipsaque lumina nova quodammodo luce vivificari videbantur. Officia insuper nigrans delebatur circulus, quem dolor aut insomnes noctes circum oculos impressissent.

Uno verbo, graecae mulieri, ut traditur, quinquaginta circiter rebus opus erat ut pulcro pateret aspectu, nempe vasibus parvisque ampullis, unguentis iucunde olenibus, oleis suavissimos halantibus odores, speculis varia figura et magnitudine, pectine, calamistris, fucis, coloribus, peni-

cillis, peniculis, ceterisque id genus multis, quae... nostris quoque temporibus plane perfecteque adhibita a foeminis videmus, nihil, post saecula tot tantamque christianam traditam institutionem, a veterum ambitione discrepantibus!

HER.

SAPIENTUM PERVESTIGATIONES

A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE

LATINE VULGATAE

NOTAE.

DE PROPAGATIONE MICROUNDARUM ELECTRICARUM.

Quae de microundis ex ultimis Marconianis experimentis didicimus iterum in disputationem inducunt, et quidem sub nova forma, problema de propagatione undarum electricarum.

Agitur de experientiis, quae Marconi ipse instruxit et perduxit cum undis 60 centimetrorum longitudinis a statione ad *Rocca di Papa* emissis et ad oras Sardiniae insulae receptis.

Sunt autem duo isti termini plusquam 250 chilometris dissiti, nec datur proinde linea aërea recta inter eos; obstat enim terrae rotunditas.

Quaestio igitur est de definiendo processu, quo undae ad terminum pervenerint.

Quum de undis quas breves dicimus, hoc est quae ad longitudinem aliquot metrorum pertingunt, agitur, ratio cur recipi possint in locis valde dissitis assignari solet in repulso per stratus ionizatos, qui a Kenelly et Heaviside nomen ducunt. Sed in nostro casu huiusmodi hypothesis omnino reiicienda videtur.

Experienciae enim ita ductae sunt ut ipsa undarum trajectiva per puncta successiva investigationi subiecta fuerit.

Apparatus enim quibus undae captabantur in navi erant, et navis ipsa a statione emittenti recedebat Sardiniam versus procedendo; praesentia vero undarum fere constans per totum iter exstabat.

Agebatur ergo de radiis qui terrestres dicuntur, eo quod procedunt iuxta terrae superficiem, et qui adesse inventi sunt non tantum in prima zona, quando locus emissionis adhuc in visu erat, sed etiam longius in zona umbrae, quo nempe radii pervenire non poterant per lineam rectam.

Duplicem vero rationem proponere possumus ad quaesitum solvendum; et prima quidem: propagatio fieri potuit per diffractionem.

Novimus enim ex inquisitionibus quas primus P. Grimaldi instituit, quamvis lux directe ad aliquod punctum pervenire nequeat nisi nullum adsit opacum corpus interpositum, indirecte tamen pervenire posse etiam si obstaculum adsit, et quidem per excitationem existentem in punctis luci expositis.

Sed in hac zona umbrae lux non adest aequabiliter distributa; dantur enim interferentiae, quae fimbrias obscuras et luminosas alterna vice producunt.

Utrum haec fuerit ratio, qua in experienciis Marconianis undae ad locum receptionis pervenerint, nec asserere nec excludere possumus. Dubii autem solutio nonnisi ex experimentis pluribus in locis iteratis exsurgere poterit.

Sed est alia via considerationi propoundeda. Potuit enim propagatio undarum repercuti per ipsam refractionem.

Quod enim in lucis propagatione fieri novimus, nempe radios progredientes per medios, quorum densitas alia et alia sit, diversimode repercuti, ita ut radiorum trajectio etiam incurvata evadere possit, id et in propagatione undarum electricarum admittendum est.

Porro iam in theoria a Maxwell proposta, iuxta quam propagatio lucis reducitur

ad phoenomenum electromagneticum, index refractionis cuiusdam substantiae pendet a proprietatibus electricis ipsius; ponitur enim index ipse aequari radicem quadram constantis dielectricae.

In idem recidit hodierna theoria electronica, ut a Lorentz iam ab anno 1909 proposita est.

Sed haec aliquid amplius addit, quod nempe index refractionis non solum a natura medii pendeat, sed etiam a frequentia undarum, et sic ratio assignetur etiam pro dispersione lucis.

Formula Lorentziana, pro indice refractionis alicuius substantiae dielectricae, continet praeter massam inertiam particularum electricarum, etiam numerum earum, et frequentiam propriam quam in substantia retinunt, denique ipsam frequentiam undarum pertransentium.

Haec sunt proinde quae ad determinationem traiectionis pro radiis undarum electricarum, per similitudinem cum radiis lucis, habere necesse est. His cognitis, omnia quae ex experientia fieri novimus pro radiis luminis, extendere fas est et ad radios undarum electricarum.

Neminem vero latet radios lucis in quibusdam circumstantiis ita flecti per refractionem, ut visibles evadant res quae infra horizontem permanent, ut etiam pro radiis solis occidentis et orientis experimur, vel obiecta extendere in altitudinem, vel repellere speculari modo, ut in eo quod «miraggio» dicitur, et «fata morgana».

Simile quid verificari pro undis electricis absque dubio admittendum putamus.

Statutis ergo conditionibus, radii emissi a statione quadam radioelectrica possunt traiectionem sequi quae terram versus inclinetur vel desuper versus. Generatim formam parabolicam sequuntur.

Quae autem ad traiectionis formam determinandam ingrediuntur, ea tria sunt quae ad assignandum refractionis indicem

requiruntur, numerus nempe et frequentia corpusculorum, et frequentia undarum.

Haec vero ab ipsa statione emittente data est, exempli gratia in experientiis Marconianis, in quibus undae longitudo 60 circiter centimetra attingebat, frequentia assignanda est ad 500.000.000 cyclorum.

Frequentia vero propria corpusculorum probabilitate accipienda est ex iis quae ex radiis gamma cognoscimus; eiusdem enim naturae esse videtur.

Numerus denique corpusculorum pendet ab intensitate ionizationis in dielectrico, hoc est, in problemate de quo agitur, a ionizatione aëris, quae alia et alia erit iuxta superpositos stratus.

Si ionizatio uniformis sit, lineae propagationis, quas etiam radios dicere possumus, recto procedent itinere; medium enim, quod pertransire necesse est, constantem habebit potentiam refractivam.

Generatim tamen hoc non habetur, et radii traiectionem sequentur curvam.

Si ionizatio increscit cum altitudine, radii flectentur terram versus; et si curvatura traiectionis quum sit eiusdem signi, esset etiam eiusdem amplitudinis ac radius terrestris, tunc undae procedent per circulos maximos qui terram circum volvunt; si vero curvatura maior erit ac curvatura terrae, tunc undae pertingent ad puncta superficialia terrae dimissioris altitudinis, veluti missilia quae gravitati oboedient.

Si denique ionizatio decrescit cum altitudine, tunc radii incurvantur desuper versus et nunquam ad superficiem terrestrem pertingent.

Generatim ionizatio increscit cum altitudine, proinde nulla adest difficultas eo quod undae huiusmodi perveniant ad stationes recipientes, etiam valde dissitas, per simplicem refractionem.

Statuendae tantum sunt conditiones pro unoquoque casu, et praesertim statuendum est qua lege numerus corpusculorum,

vel, quod idem est, intentio ionizationis, pendeat ab altitudine.

Sed haec statuere non licet, nisi postquam per multiplices experientias, substantia et circumstantiae phoenomenorum nobis innotuerint.

Satis nobis erit viam hodie ostendisse, qua ad solutionem quaestioneis pertingere fas erit.

I. GIANFRANCESCHI.

NOTITIAE.

RURSUS DE RADIIS COSMICIS.

H. Hoerlin ex «Instituto Physico» urbis Stuttgart refert in «Nature» ea quae ex pervestigationibus a Societate Alpina Germanica et Austriaca in radios cosmicos institutis, tum circa altitudinem, et quidem usque ad 6.100 metra, tum circa latitudinem, et quidem a linea aequatoriali usque ad 54° latitudinis borealis, deducenda sunt.

Quod ad latitudinem pertinet, intentio decrescit ex 8,3 ad 7,4 *voltis*, procedendo ex urbe Amburgo ad lineam aequatoriale, hoc est e 54° latitudinis borealis ad nullum, et vicissim increvit usque ad 8,05 ex linea aequatoriale ad Magellanum. Ratio igitur decrementi fuit duodecim per centum (12%).

Linea quae variationem intentionis representat descripta fuit per puncta ex observationibus quotidie peractis durante itinere, et omnino regulariter procedit.

Confirmantur proinde quae alias hac de re retulimus.

DE PENDULO ELECTRICO.

Marianus Pierucci refert extare adhuc in athenaeo Mutinensi pendulum electricum, quod primo agi coepit anno 1839. Opportune commemorat idem Auctor Abbatem Zamboni, Veronensem, pilam electricam sine liquido iam ab anno 1812 confecisse, et circa annum 1830 horologium electricum construxisse.

Zambonianum horologium pendulo electrico utebatur, quod nempe per contactum alternatum cum polis oppositi signi cuiusdam pilae siccae agebatur.

Durante saeculo elapsu huiusmodi pendula in pluribus musaeis physicis videri poterant, sed certe quod Mutinæ asservatur ex antiquissimis est, et tamen adhuc in motu.

Certe non sine interruptione, nam ut ipse Pierucci ex documentis invenit, frequentia oscillationum paullatim decrescere per notam pilae polarizationem apparuit, et iam anno 1847 pendulum stetit.

Sed, mora interiecta, pila iterum activa evasit, et pendulum iterum iu motum adiigi potuit.

Anno elapsu frequentia oscillationum ad dimidium primigenae frequentiae, scilicet ad 46 singulis horae punctis reducebatur; sed post quandam quietem, iterum in motum actum pendulum 60 oscillationes singulis horae punctis complebat.

DE PROFUNDISSIMO TEMPERATURÆ GRADU.

In superiore numero retulimus dres. de Haas et Wiersma ex urbe Leyda et Kramers ex Utrecht pervenisse ad gradus 0,27 scalæ absolutæ per demagnetizationem salis paramagneticæ, scilicet trifluoruri cerii.

Die autem decimaquarta mensis iulii huius anni nunciatum est a diario «Times» doctores de Haas et Kramers per eamdem methodum pervenisse ad gradum inferiorem, et ex commentario «Nature» nunc confirmatur ipsum ad 0,085 fuisse.

DE ISOTOPIS PLUMBI.

Ex observationibus ab Aston institutis supra plumbum ex radioactivis substantiis deductum, apparent adesse tres isotopi: ducenti et sex, ducenti et septem, ducenti et octo. Porro in plumbō communi, ut iam novimus, omnes isotopi adsunt a ducenti et tres ad ducenti et decem. Exitus inqui-

sitionis astonianaee bene cohaerent cum iis quae ex desintegratione substantiarum radioactivarum ducere licuit.

DE VELOCISSIMIS VELIVOLIS.

In commentarii technici menstrui, cui nomen «*Aërotechnica*» numero sexto huius anni, referuntur peculiares notae velocissimi hydroplani, quod nunc temporis praeimum tenet.

Mirum est quanta cum rapiditate velocitatis in velivolis auctae sunt in decennio a 1922 ad 1932.

Mense decembri 1922 italus Passaleon cum hydroplano *Savoia Marchetti* velocitatem attingebat 280 chilometrorum singulis horis.

Post duos annos in America pervenient ad 300 chilometra.

Anno 1928 Itali pertingebant ad 500 chilometra. Sequentibus annis Angli praeimum detinebant pervenientes ad 655 chilometra, mense septembri anni 1931. Denique Italus Agello mense aprilii huius anni 682 chilometra velocitatis attigit.

Haud facile dicere est quanto cum acuminis singula consideranda sunt, et quam accurate construenda, pro huiusmodi velocissimis aëreis curribus, praesertim quae ad motores et organa refrigeranda attinent.

Singularitas omnino inaudita pro *hydro - Macchi*, quod nunc palmam retinet, est: in eo enim helica tractrix duplex habetur; sunt quidem helicae duae, altera post alteram disposita, quae sensu opposito vertuntur. Hoc maxime confert ad disperdendum effectum tractionis et effectum gyroscopicum, qui adessent in unica helyea.

Pondus totale istius machinae, una cum proreta et carburante, 3000 chilogrammatum est; potentia vero motrix 2500 «*equovaporalia*» attingit.

Spina etiam grata est ex qua spectatur rosa.
P. SYRIUS.

AD SANITATEM TUENDAM

Aphorismi sive praecarta medendi generalia ex pluribus casibus particularibus abstracta, ex variis auctoribus collecta.¹

§ 547. - *Catoche*, cataleptica affectio, cadit in febres praesertim eas, quas committit nescio quae in parte dispositio; ut quum materia est in cerebro, aut quum est in ventriculo, aut in hepate: fit febris *elodes*, *typhodes*, *erysipelatodes*.

§ 548. - Quum in episemasia morborum febrilium soporis affectus surgunt, affectionem et pravam dispositionem non in genere venoso, sed aut in ventriculo, aut mesenterio, aut in cerebro ipso significat, et ad pravum exitum saepe hae febres tendunt.

§ 549. - STOLL notat: 1. Affectiones soporas a primis viis oriundas, uti v. g. in morbis biliosis, hinc etiam delirium biliosum. - 2. Febris *erysipelatodes* aliud est apud veteres, ac hodie: veterum enim *erysipelatodes* pertinent ad febres stomachicas, aut intestinales. - 3. Febris *typhodes* materiam morbi in primis viis habent, pertinentque ad stomachicas et intestinales.

§ 550. - In morbis malignis, qualiscumque fuerit excretio, quoniam virulentiae materiae excretione, quomodocumque id fiat, iuvatur, plurimum profutura est.

§ 551. - Haemorrhagia narum, praeter aetatem et morem, itemque genarum rubor, pulmonum proprium existit.

§ 552. - Experientia probavit, exiguo pure, aut vi excreto, aut sua sponte manante, maiorem virium iacturam contingere, quam si sanguis aut plenius detrahatur, aut sponte fundatur.

¹ Cfr. fasc. sup.

§ 553. - Evacuationes magnae puris in thorace, aut ubicumque alibi, non debent fieri *confestim*, sed *successive*. Id quod GALENUS iam monuit.

§ 554. - HIPPOCRATES ait: Quibus dolor ad hypochondrium sine inflammatione, his febris superveniens solutio.

§ 555. - Cui dolores arthritici sunt familiares, et autumno et vere repetunt maxime, creditum est, serum maxime a visceribus manans causam reducis illius mali esse. Declarat curatio; nam expurgata regione ventriculi, et eductis multis humoribus serosis electuario diacarthami, et syrupo rosarum solutivo, praeripiebatur occasio reditus.

§ 556. - BALLONIUS describit (Lib. I *Cons. med.* xciv) febrem *assoden* morte terminali, ubi sanguis cum crusta ter educatur. Male dabatur purgans. Observat STOLL: Videtur suis atrox inflammatione ad cartilaginem xiphoidem. Patet febrim *assoden* subinde vocari etiam eam, quae vere inflammatoria est.

§ 557. - Notat STOLL: Quas Galenus biliosas febres vocat, fuere interdum inflammatoria. Frequenter in veterum libris occurrit. Febres biliosas saepe nominantur a crusta sanguinis flavescente, quam bilem dixerunt. Ita Ballonius omnes fere pleuritides biliosas vocat, id est, nostra pharsi, inflammatorias. Imo HIPPOCRATES (L. *De locis*) nomine bilis pleuritem intellegit.

§ 558. - GALENUS ait omnes morbos diurnos frigidos esse. Sed observat STOLL quod dentur morbi diurni qui sunt calidi.

§ 559. - Quartanarius hausit cyathum acetii destillati, aqua diluti. Reversa febris visa est extingui: sed vice illius totum corpus scabie est infectum, nec non ab eo tempore in magnis temporum mutationibus, articularibus doloribus est impeditus.

§ 560. - Quibus praecordiorum dolores, oris ventriculi, hepatis, partium circa um-

bilicium, sanguine per alvum egesto servantur, non egesto moriuntur. Ita HIPPOCRATES (Lib. *de coacis*).

§ 561. - Idem (L. 4 *Aphor.*): Quibuscumque ex morbis acutis ac diurnis, sive quovis alio modo extenuatis nigra bilis, sive uti sanguis niger exierit, postridie moriuntur.

§ 562. - Dein (L. *de morbis*): Saepe quibus venarum aliqua rupta est, a laboribus aut exercitiis, quum coaluerit, alio tempore iterum ea rumpitur. Ubi vero iterum rupta est, sanguinem fundit, et statim pereunt sanguinem multum fudentes; pus autem per totum diem excernentes consimili modo pereunt.

§ 563. - Idem (Ibid.) dilatationem venarum in pulmonibus veluti varicosam adstruit. Itaque σπαθῶσα vocat ἀπὸ τὸ σπάσθαι, quod pree dilatatione divelluntur membranae pree sanguinis copia ibi inundantis.

§ 564. - Idem (Lib. *Epid.* L. 2, sect. 3) memorat quartanam quoque febrem longam, facto impetu in universum corpus, et tumore, qui ad lienem erat, evanescente, desiisse.

§ 565. - In febribus, quae non intermittent exulcerationes sanguinolentae, livenates, graveolentes, biliosae, omnes malae sunt. Ita HIPPOCRATES (In *Aphor.* 47, lib. 4).

§ 566. - BALLONIUS (L. I *Consil.* cviii) ait: Error medicorum est, qui quum sputum aut cruentum, aut subcruentum vident, putant esse aut pleuritidem, aut peripneumoniam. Quae opinio (etsi opinio Galeni et Hippocratis) paulo post confutata est, quod ex pulmone saepe pravae fiunt excretiones ut floridae, id est cruentae, nigrescentes, pallidae, quum tamen nec fiat inflamatio, nec pleuritis, nec peripneumonia.

§ 567. - Rubor genarum inflammatorium, aut inflammationi proximum est indicium.

ANNALES

Nationum Societas.

Maximus qui omnium animos per orbem universum percult superioris Octobris mensis eventus, fuit Germanorum abscessio a Societate Nationum atque a Conventu et colloquiis de armis deponendis, a Germanico administratorum consilio iussa una cum publicorum singularum civitatum coetuum legibus ferendis dimissione, et novorum ad diem XII huius mens. Novembris comitiorum inductione, aut, proprius, populi sciti: erit enim suffragium ferendum circa gubernii hanc agendi rationem, novorumque deputatorum elenchum ab ipso unice proponendum.

Grave hoc Germaniae consilium impro-
visum quidem, nec opinatum intercessit;
licet enim condiciones et disceptationes,
quaesitae tunc agebantur, Germanicis quaesitis
haud favorabiles cederent, agebatur tamen
etiam tum atque disputabatur.

Iuvat quidem rerum statum summatim
recolere: Gallia, Italia Angliaque conve-
niebant contra subitam armorum imminutionem
atque quatuor annorum experimen-
tum, de quo in superiore hac even-
tuum recensione nostra mentionem feci-
mus: hoc tempore elapso, certa initium
duceret armorum imminutio. Germania
ius suum excipiebat armorum imminutio-
nem exposcendi a ceteris nationibus: Ver-
saliense enim foedus, Germanorum arma
concidens, imminutionem simul armorum
per gradus procedentem ab eius hostibus
proponebat; repetebat item Germania fa-
cultatem habendi nonnulla armorum ge-
nera sibi a Versaliensi foedere interdicta.

Gallia praeterea, Italia et Anglia institu-
tionem convenerant inspectionis permanentis,
simultaneae atque, ut ita dicamus,

automaticae, circa uniuscuiusque copias:
accedebat Germania, dummodo tamen
praefata facultas sibi concederetur: ad nova
arma constructa inspectio eadem extendi
posset. Quum autem Italia consensum ali-
cuius ex requisitis armis fabricandi non
negasset; Gallia et Anglia, contra, nullum
concedi debere contendebant.

Anglia denique, Italia et Germania
cum Gallia haud consentiebant de sanctio-
nibus irrogandis si promissa non facta
fuerint; difficile enim ni impossibile foret
eas persequi.

Haec in controversia versabantur; de
quibus tamen compositionem aliquam in-
veniri posse hinc inde plures sperabant.

Superfluum dictu est colloquia de
ponendis armis intermissa statim fuisse:
ad diem IV mensis Decembris dilata sunt.
Germania interim nunciat se et Hagensi
tribunali valedixisse, quaestionibus dere-
lictis quae sub eius iudicio posuerat.

Gallicae res.

Dum haec fiunt, Gallia contra gubernii
sui consilia ad oeconomicas res sarcidas
eo agitatur, ut administratorum ipsum con-
cilium munere se abdicare coegerit. No-
vum est suffectum, cui Sarraut senator
praeest; Daladier a summa praefectura ad
rerum bellicarum administrationem trans-
it; Paulus autem Boncour externa negotia
moderari pergit. Hinc conicere licet, ni
oeconomicam, civilem certe rationem im-
mutatam permansuram,

Ex Oriente.

In Palaestina augens Hebraeorum in
dies immigratio Araborum animos in
Hebraeorum gentem vehementer ita exci-
tavit, ut cruentae conflictationes passim
exoriri nuncientur. Itaque fidelium ad
sancta illa loca peregrinationes interruptae
prudenter pro tempore sunt.

POPULICOLA.

VARIA

Quanta esse soleat gravis viri auctoritas in sedandis tumultibus.¹

Ex... populi Romani disputatione et con-
certatione, qua quaerebatur num esset
transmigrandum ad Veios, dignum obser-
vatione est quantum viri gravis auctoritas
apud populum valeat ad tumultus sedan-
dos, ut non immerito Vergilius cecinerit:

*Tum pietate gravem ac meritis si forte virum
[quem] Conspxere, silent, arrectisque auribus adstant.*

Suaserim autem ei, qui meritis ac vir-
tute excellens, forte ad huiusmodi tumul-
tus sedandos accedendum sibi esse videbit,
sive domi, sive militiae fuerit, ut habitu
ipso corporis etiam atque insignibus mem-
bris, se quam maxime poterit reverendum
efficiat.

Erat ante paucos annos Florentia uni-
versa in binas factiones divisa, quarum
una a Monacho *Monialis*, altera a Rabie,
qua furere videbatur, *Rabiosa* vocabatur.
Ventum est ad arma, et Moniales victi,
inter quos erat Paulus Antonius Soderinus,
vir iis temporibus summae auctoritatis.
Ad eius aedes diripiendas quum miles
contenderet, forte domi habuit fratrem
suum Franciscum, Volaterranum episco-
pum... Is auditu tumultu, Episcopali ha-
bitu induitus ipsamque Pontificiam mitram
in capite gestans, armato militi obviam
ivit, et cum vultus sui reverentia, tum
gravitate atque eloquentia eum continuit,
ne domum fratris diriperet, non sine
magna totius urbis admiratione.

¹ EX NIC. MACHIAVELLI *De republica* disputationibus (lib. I, c. LIV) latine vertit ERMENEGILDUS BINDI.

Ranae.

Nulli obnoxiae, multos iam annos Ra-
nae dulci libertate fruebantur, tamque
laeta eorum conditio erat, ut sorte sua
plane contentae, nihil aliud expetere se
posse viderentur. Nihil autem est diffi-
lius, quam laetiorem fortunam pati. Fac-
tum est igitur tunc apud Ranas quod hodie
fieri videmus apud homines, qui bona, dum
possident, parvipendunt, eaque tantum,
postquam amiserint, magni faciunt. Cae-
lestis huius muneris, quod argento, auro,
ipsisque gemmis merito dicitur praestare,
pertesae, ac rerum novarum cupidissimae,
audito, regem hominibus imperitare pur-
pura indutum pluribusque aliis superbis
insignibus decoratum, magno clamore re-
gem a Iove petierunt. Stultam postula-
tionem risit Deus, nec illis respondendum
censuit. Illae autem sui iudicij hoc vehe-
mentiori cupiditate flagrantes, sibi minime
quiescendum duxerunt, donec suum imple-
visset votum, coepéruntque validius clama-
re et obstrepere. Nec irritae consilii
fuerunt. Earum convicio victus tandem
Iuppiter, tigillum in stagnum demisit. Su-
bito ac sonoro lapsu vadique motu adeo
territum pavidum genus est, ut, ad plures
horas, earum vox nulli sit audita.

Ita novus Ranarum rex, quem diu ja-
cuisset mersus limo, Ranae autem ingenti
pavore immotae mansissent, una ceteris
aliquanto audacior, caput e stagno tacite
profert, lente et caute ad regem accedit,
coque diligenter explorato, ceteras evocat.
Illae, timore posito, certatim adnatant in
tigillum petulanter insilunt, despunctum
que turpiter inquinant, Iovem calumniatae,
quasi ipsis illudere voluisset.

Paucis diebus interiectis, Iovem preci-
bus denuo lacessunt: datum regem inuti-
lem ese, alium mittat, qui regem se praesi-
stare norit ac valeat. Iratus Iuppiter annuit;
mittitur illis hydrus, rex prioris heu! ni-
mium dissimilis. Hic, misericordiae ex-

spers, miseras continuo insectari coepit, singulasque devorare. Tum demum suam improbae dementiam agnoscent et fatentur, frustra necem fugitant: depellere vellent regem, sed tanto se facinori prorsus impares vident, nec opem audent implorare: vocem paecludit timor. Denique haud procul a stagno Mercurium transeuntem conspicatae, advocant rogantque ut Iovem adeat, ac nomine suo obtestetur, ut afflictis succurrat. Iuppiter, re cognita, hoc illis responsum dedisse perhibetur: «Quoniam quae dederam ego bona, in his non acquievistis, quae vos quaeasistis mala perferte».

Quisque igitur studiose caveat, ne dum meliorem fortunam quaerit, deteriorem offendat.

* * *

Pro iudicibus mensarum elegantibus.

ESCARUM ORDO:

Sorbitio Hispanica.

Bos ad frixorium madefactus, daucis carotis conditus.

Crusta capparibus instructa.

Artocreas ex aviculis.

Cremum lacteum cum artolaganis.

* * *

locosa.

Amicus Tuccio: — Avus meus pyxidem ad tabacum saeculi decimi septimi possidet.

TUCCIO. — Fi! Meus marmoream Neapolonis I faciem saeculi decimiquinti!

* * *

Aenigmata.

I.

Sica dolosa scio mucrone nocere cruento: Rho mihi subiectas: depello gaudia mente.

II.

Cornibus ablatis, mutilum ne despice brutum. Quid sim, quid valeam, dicere quis valeat.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1). *Crocus-Procus*; 2). *Crepidio-Crepida*.

Libri dono accepti.

LUIGI DE GREGORI, *La stampa a Roma nel sec. XV*. — (Romae, typis Cuggiani, 1933-XI).

Ex antiquis libris Romae in bibliotheca Casanatensi scitis viris, qui superiore mense Aprili in Urbem advenerunt ut studiorum Romanorum conventus essent participes, osfentis, clarissimus auctor, praefatae bibliothecae praefectus, occasionem sumpsit hunc librum edendi, in quo notitia librorum Sublaci primum, ac deinde Romae typis impressorum ab anno 1464 ad 1496 summo studio summaque diligentia ac doctrina exhibetur. Non enim unum eorum indicem auctor per ordinem conficit, sed singulos aptis amplisque ad plane illustrandum notis ditavit, ac bibliothecarum denuntiatione, in quibus nunc eorum exemplaria asservantur. Accedunt tabulae plures, quae ad vivum imagines tum paginarum, tum frontis, tum tabularum prescarum editionum illarum exprimunt, atque, initio, praefatio seu praeeoloquium tam disertum tantaque delectationis plenum, ut animum ad percurrendum ex integro opus facile disponat. Ex quibus omnibus est igitur cur doctus quisque auctori litteratissimo vehementer gratulari debeat, operisque desiderio apud se habendi flagrare.

I. F.

MONITUM.

Anni exitus adventat, atque tamen non pauci socii sunt, qui annuae subnotationis pretium nondum solverunt. Eos enixe rogamus, ne ultra remorenatur debitum suum apud Almae Romae nostrae administratorem solvere.

DE ROBERTI SCOTTI

[22]

NAVARCHI ANGLI, ITINERE ANTARCTICO

Subeuntes conspexerunt in colle, ubi fixum vexillum index venti erat, plateau, paulo post hibernaculum integrum, stabula, adiecta aedificia, omnia intacta undis.

Prope stabula duo viri faciebant opus, qui brevi eos conspicati evocant socios ex taberna. Ad unum omnes magno clamore et magna laetitia adventantes consulunt. Interrogantibus, quid interim novi accidisset, respondent unum interisse ex canibus, et item unum ex mannulis. Huic nomen calcitroni «Hackenschmidt» inditum erat, quod solebat omnibus ungulis, quidquid appropinquaverat, calcare. Tum ingressus hibernaculum non satis mirare potuit rerum post tabernarii promontorii inopiam commutationem: quod cuique hic erat spatium, videbatur esse aula, illa acetileni lux mirum quantum splendebat, illae commoditates referebant luxum. Post tres menses licebat, ut inter cultos homines, edere et lavari et pura siccaque indui veste. Tum per singulas hibernaculi ductus partes miratus est sedulorum hominum instructio-nes: vidit primariam prorsus stationem meteorologicam Simpsonis, et sibi persuasit, nunquam ante intra fines arctidis sedem exstisisse photographicam parem Pontingiana officinae, et hoc magnae artifici tribuendum censuit laudi, quod is singula non modo ipse excogitasset, sed etiam rudi materia fabricasset. Biologorum quoque locus artificiose erat instructus, et bestiarum commodis pura exstructa erant stabula.

X kal. Maias Scottus finem fecit itineris dierum quattuor, quo in hibernaculum Discovery transportaverat penum. Postridie eius diei sol discessit, nec erat reversus ante mensem Sextilem. Relictum est longum illud atque mite crepusculum regionum polarium. Quod tempus non effluxit inutilem. Nam docti se abdiderunt in sua quaque studia experientes naturam et diligenter, quae observaverant, conscribentes. Deinde certis intervallis habitu sunt sermones vel circuli de vario rerum genere. Taylor dixit de physiographia, qua imprimis regionum formae describuntur vel explicantur. Ponting de Birma verba fecit illustrans orationem imaginibus in pariete expressis, Wilson de pinguis locutus est, Wright de quaestionibus glacialibus, Atkinson de parasitologia, Nelson de biologicis rebus, Ponting de Iaponia, et ab aliis de aliis rebus peroratum est.

III Id. Mai. advenerunt cum duabus equulis et cum canibus, qui ante mensem in taberna Discovery relictii erant.

Pridie nonas Jun. inter alia haec Scottus commisit commentariis: «Silentibus ventis hic dies exemplum fuit dierum dominicorum nostrorum: post ientaculum, dum taberna purgatur, ego eligo cantiones animumque colligo. Res Divina sic instituitur. Praecedit sacra cantio, sequuntur preces matutinae, collectae ex libro psalmorum, cantus, Dominicae cenae oratio, quam ipse "Abendmahlsgebet" dicit, et litaniae, terminatur res tertio cantico et nostra oratione propria». Wilson, inquit, nos praedit melodiis, ego dubio successu

tonum excipio. Re peracta, homines cum equis ex taberna excurrunt.

« Hodie, — sic enim pergit scribere, — cum Wilsone et Bowers et Cherry Garrard et Lashly construere coepi “iglu”, hoc est niveam casam Eskimorum nomine. Nequedum constat inter nos, quod aptius sit instrumentum ad secunda caementa nivea. Cherry Garrard utitur cultro, quem a me delineatum Lashly fecit, Wilson serram adhibet, Bowers magnam trullam... Pomeridianum dierum solis tempus omnibus tabernac incolis datur ad vagandum latius. Sic ego nivalibus subditis calceis pervolavi ad “Inaccessibilem insulam” optimo usus solo, quia crystalli nuper tam molestae trabis postremis tempestatisbus tectae nive erant. Ponting abierat ut subtilaria luce glaciatos montes exciperet vitro photographico. Longissime ego praecurreram et inter nos erat insula et tamen identidem lucem magnesii vidi emicare tamquam vera fulgura et late relucere caelum et res magno spatio a camera distantes. Intellexi igitur hanc lucem peridoneam esse a danda signa, experiarque».

Postridie Nonas postremus dies natalis Scotti ducis a sociis festive celebratus est. Ad ientaculum Clissold coquus magnum libum miserat chocolatinis figuris, condito pomo, vexillis, photographicis Scotti imaginibus exornatum. Et magnifica apparata cena est pendentibus circum trahearum nostrarum vexillis. Allata est sorbitio phocarum, in qua coquenda Clissold cedebat nulli; sequutum est assum vervecinum, coagulum r̄ibis rubrae, acetarium pomorum, asparagus, chocolatum. Potio fuit vinum ex malis factum, aliquantulum vini Ieresii¹ et alcoolicus liquor. Post cenam etiam taciturniorum linguae solutae sunt in colloquia. Hi fabulabantur de progressu

politico, illi disceptabant de origine materiae: verique esse simile inventum iri; alii explicabant quaestiones rei militaris. Sed erat sine acerbitate certamen; res dissoluta in risum est.

A. d. XIII. kal. Iul. Scottus perscripsit ordinem quo illi hiberni atque obscuri dies in hibernaculo agerentur. Erat hic fere: «Coquus primus surgebat hora septima, ut pararet ientaculum. Post dimidiā horam Hooper verrere incipiebat et struere mensam. Hora octava homines varia persolvebant officia: afferebant liquefaciendum glaciem; Antonius equulis dabat pabulum; Dimitri curabat canes. Hooper identidem turbabat adhuc dormientes, nuntians quota interim processisset hora, addere solitus ad verum tempus singulos quadrantes. Tum audires strepitum tendentium et erigentium membra et semi-somnorum salutationes matutinas. Wilson et Bowers accedebant ad alveum plenum nivis, qua illi tota perfricabant corpora. Postea alii, quorum minor esset audacia, aliquantula aqua quamplurimum conabantur efficere. Ipse Scottus mediis nonis horis surgebat. Post vicena circiter horae momenta, composito lecto assidebat ad sorbitonem satinariam; maior pars sociorum tum sedebant una, sed quidam cunctatores non adeo diligentes erant in praescripta hora nona. Post horas dimidiā mensa pura erat et suo se quisque dabat operi et studio in horas quaternas. Trahearia enim tum potissimum parabantur itinera. Mediis secundis horis prandebant. Post prandium singulas horas et amplius educebantur equi et exercebantur corpora virorum.

IMPRIMATUR: Fr. A ZAMPINI. Ep. Porphyreonen,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae,

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

¹ Id vinum ab Anglis *Cherry* vocatur, corrupto nomine urbis Jeres, vel Xeres, quae in Andalusia sita praestantissimo celebris vino est.

